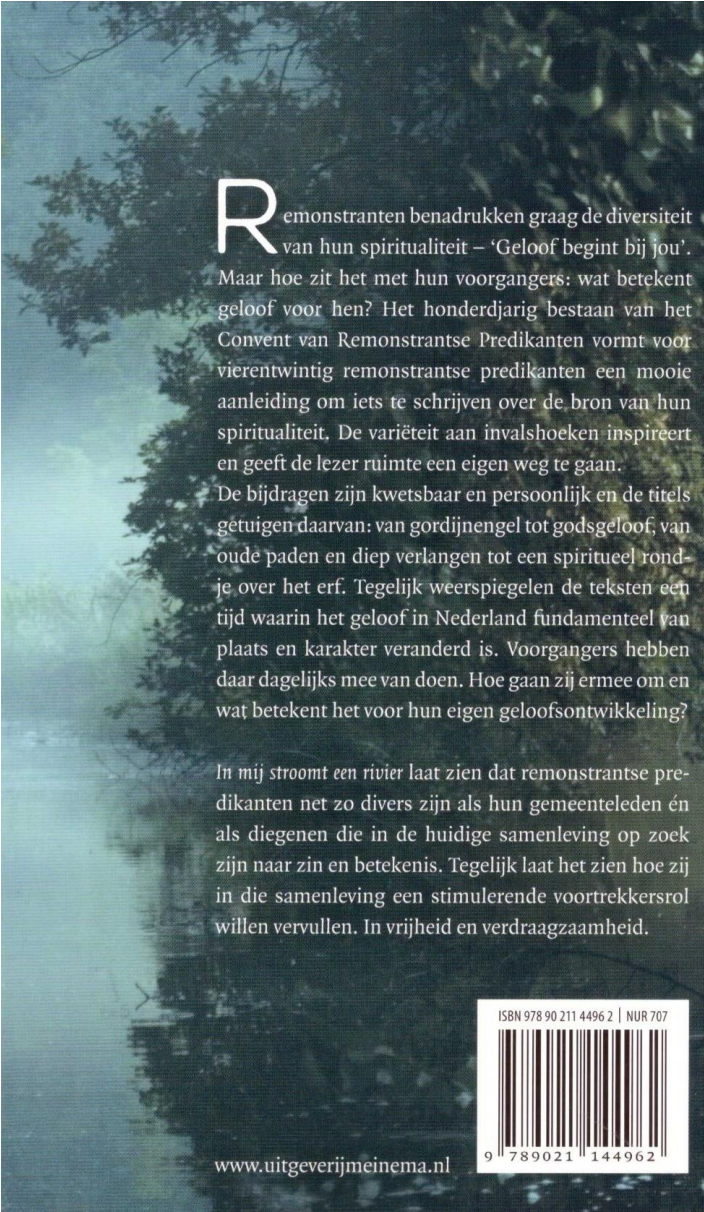

IN MIJ STROOMT EEN RIVIER

REMONSTRANTSE PREDIKANTEN
OVER WAT HEN BEZIELT

MEINEMA

ONDER REDACTIE VAN
KOEN HOLTZAPFFEL
EN PIETER KORBEE

Remonstranten benadrukken graag de diversiteit van hun spiritualiteit – ‘Geloof begint bij jou’. Maar hoe zit het met hun voorgangers: wat betekent geloof voor hen? Het honderdjarig bestaan van het Convent van Remonstrantse Predikanten vormt voor vierentwintig remonstrantse predikanten een mooie aanleiding om iets te schrijven over de bron van hun spiritualiteit. De variëteit aan invalshoeken inspireert en geeft de lezer ruimte een eigen weg te gaan.

De bijdragen zijn kwetsbaar en persoonlijk en de titels getuigen daarvan: van gordijnengel tot godsgeloof, van oude paden en diep verlangen tot een spiritueel rondje over het erf. Tegelijk weerspiegelen de teksten een tijd waarin het geloof in Nederland fundamenteel van plaats en karakter veranderd is. Voorgangers hebben daar dagelijks mee van doen. Hoe gaan zij ermee om en wat betekent het voor hun eigen geloofsontwikkeling?

In mij stroomt een rivier laat zien dat remonstrantse predikanten net zo divers zijn als hun gemeenteleden én als diegenen die in de huidige samenleving op zoek zijn naar zin en betekenis. Tegelijk laat het zien hoe zij in die samenleving een stimulerende voortrekkersrol willen vervullen. In vrijheid en verdraagzaamheid.

www.uitgeverijmeinema.nl

worsteling, hun ontwikkeling, hun geloof en ongeloof én hun inspiratie. Met hun authentieke beschrijving hoe het in hen borrelt en bruist, soms opdroogt en dan weer vloeibaar wordt. Kortom, hoe in hen een rivier stroomt met velerlei vertakkingen en zijstroompjes, een rivier die uiteindelijk in zee uitmondt. En met dit laatste wordt meer gezegd dan een van de afzonderlijke auteurs zeggen kan.

Graag wensen we u namens het jarige Convent van Remonstrantse Predikanten genoeglijke, maar bovenal inspirerende leesuren toe met wat een groep eenentwintigste-eeuwse remonstrantse voorgangers gelooft, niet gelooft en bovenal, wat deze voorgangers bezielt en door welke spirituele bronnen zij zich laten inspireren. Of de herder anders gelooft dan de kudde? Oordeelt u zelf.

Remonstrants-Gereformeerd

Tjaard Barnard

Het bijzondere van het remonstrantse predikantschap is dat ik nooit het gevoel heb gehad dat er qua geloof iets anders van mij werd verwacht dan ik kon bieden. Op de kansel kan ik mijzelf zijn; met mijn eigen gekkigheid in het dragen van de meest klassieke ambtelijke kleding – inclusief petje – maar ook in wat ik geloof of niet. Zelf vind ik natuurlijk dat ik precies in het midden van de remonstrants-gereformeerde traditie sta, maar daar kan over gediscussieerd worden. Net zoals over mijn stelling dat de Remonstrantse Broederschap midden in de Kerk staat. Sterker nog: de beste voortzetting is van de Kerk zoals die rond Pinksteren in het jaar 30 is opgericht. Jammer dat in 1054 de Orthodoxie is afgehaakt, in 1517 de Romana en in 1619 van alles en nog wat wat de naam 'hervormd' of 'gereformeerd' draagt.

Hiermee heeft u, lezer, direct al te pakken wat mijn manier is van in het geloof staan. Een combinatie van ernst en luim, met een schuin oog naar de vaders (en moeders) die het ons hebben overgeleverd. We hebben het geloof van horen zeggen. Iemand heeft het ons doorgegeven. We hebben het zelf niet verzonnen. Dus hoezeer ik ook de vrijheid neem om mijn eigen interpretatie te geven, ik vind het van belang om in een traditie te staan.

Zo kom ik uit een remonstrants nest. Mijn moeder was remonstrant. Haar moeder ook, en zo een heel aantal generaties terug. Een achternamiddag bladeren in blauwe boekjes gaf mij een rechtstreekse, ononderbroken lijn tot 1650 in de Rotterdamse kerk. Als ik ervoor ga zitten, haal ik 1619. Ter nuancering: dat is op het niveau van mijn overgrootouders slechts één persoon, dus met die remonstrantse genen valt het wel mee. Ze gaan alleen wel een eind terug!

Daarnaast heb ik ook een stevige gereformeerde tik van de molen gekregen. En dan bedoel ik hier: gereformeerd synodaal. U weet wel, van die kleine luyden van Abraham Kuiper. Mijn vader was het van huis uit. Dat hij in de jaren zestig dat lidmaatschap opgezegd heeft en vriend bij de remonstranten is geworden, doet daar niets aan af. Eenmaal gereformeerd is altijd gereformeerd. Ik ben er blij om. Het heeft mij de liefde voor de Tale Kanaäns gebracht en vooral een humorvolle band met de schriften. Altijd valt er wel een bijbelse kwinkslag te maken, een oude psalm of een geestelijk lied te citeren. Geloven is ook vrolijkheid en blijdschap. Dien de Heer met vreugde!

Mijn remonstrantse wortels zijn gekker. Ik kom uit zo'n goed remonstrants gezin, dat er thuis nooit over de inhoud van het geloof werd gesproken. Dat je je ermee bezighield, was vanzelfsprekend. Maar wat je zou geloven? *Only God knows!* Daar hadden we het nooit over.

Een tweede gereformeerde tik van de molen kreeg ik van mijn oudtante Anna, die een tijd voor ons gezin zorgde. Mijn moeder werd in 1972 fulltime wethouder. Het huishouden werd daarna gerund door deze alleenstaande oude tante van mijn moeder, die haar leven lang in de verpleging had gewerkt en nu met liefde voor zes kinderen zorgde. Het gereformeerd-zijn zat diep in haar wezen. Vanaf dat moment was er niet een korte stilte voor de maaltijden, waarbij mijn vader afwisselend

zei: 'Even in de pet kijken', of als wij niet stil te krijgen waren: 'Zelfs een varken knort nog voor zijn eten.' Nee: nu werd er hardop gebeden en werd op een vertrouwelijke toon alles met de Heer doorgenomen.

Zo was het ook op de christelijke kleuter- en lagere school waarop ik met mijn jongere zusje terecht was gekomen. Niet de openbare school die zo bij de vrijzinnigheid hoorde, maar een school die ik achteraf evangelisch duidt. Het ging toch om de Here Jezus die in je hartje zat. Lange tijd bepaalde dat mijn geloofsbeeld, al schoot ik dan altijd tekort, want zo concreet en tastbaar was mijn geloof niet. Ik voelde hem niet in mijn hartje, zal ik maar zeggen. Het duurde lang voordat ik durfde te constateren dat je met de Heer in je hartje toch vooral een cardioloog nodig hebt!

Zo kwam ik bij de zondagsschool onder leiding van Marijke Treep en de catechisatie in de remonstrantse kerk in Bussum. Het waren maar kleine groepjes, maar de gesprekken onder leiding van Severien Bouman, met daarbij Christien Schreuder en Doorke van Dam, waren boeiend en in 1986 deed ik belijdenis.

Grappig was dat in de gemeente mijn ouders kampioenen waren. Van de zes kinderen deden er vier belijdenis, terwijl er weinig aan het geloof gebeurde. We gingen met regelmaat met Kerst naar de kerk. Maar niet elk jaar, want het moest geen sleur worden. Mijn moeder kwam vaker. Ze was amateurorganist. Mijn vader reed haar, maar bleef nooit in de kerk. Hij kwam haar na afloop weer ophalen. Kortom: een vanzelfsprekende afwezigheid leidde tot een vanzelfsprekend remonstrantisme. Nu zou ik mijn verre neef Willem nazeggen: 'Het is vol wond'ren om u heen!'

Het bloed kroop waar het niet gaan kon. Na lange twijfel tussen een studie rechten en theologie in Leiden werd het

dat laatste. Ik heb er nooit spijt van gehad, al heeft de belangstelling voor het juridische me nooit verlaten. In de theologie werd de kerkgeschiedenis mijn hoofdvak, met aan het eind van de studie opnieuw een gereformeerde tik: een onderzoek naar de kerkrechtelijke kanten van de kwestie Geelkerken – over de slang, 1926. Daarmee zat ik opnieuw midden in de gereformeerde wereld en las ik weer alle namen van de toonaangevende Amsterdamse, gereformeerde predikanten uit de jeugd van mijn oude tante, die mij zo'n vanzelfsprekende liefde voor het geloof had meegegeven. Het is dat er geen beurs beschikbaar werd gesteld, anders was ik op dat kerkrecht gepromoveerd. Nu werd het onder leiding van Marius van Leeuwen en Eric Cossee een studie naar de remonstrantse geschiedenis in de periode 1850-1940, waarin onze Broederschap gevormd is tot wat zij daarna altijd zou blijven: een vrijzinnige partijkerk waarin voor orthodoxie geen ruimte meer was. Daarvóór was het anders: orthodoxer én verdraagzamer. Maar daarover heb ik eerder geschreven.

Tegelijkertijd kon ik in 1995 beginnen als predikant in Nieuwkoop en in 1999 in Rotterdam. Ik voelde en voel me als een vis in het water binnen onze geloofsgemeenschap. Ik voel me verbonden met de traditie en ik vind het bijzonder om me in onze kerkenraadskamer omringd te weten door mijn voorgangers. Ik voel dat ik op een eeuwenoude kansel sta. Ik herken het als ik een preek van honderdvijftig jaar geleden lees: medegelovigen die met eenzelfde gevoel van geloof en twijfel in het leven staan.

Maar goed: wat geloof ik dan eigenlijk? Een goede vraag. Elke week komt er iets van een antwoord in de kerkdiensten die ik mag leiden. Het is nog niet eens zo gemakkelijk om dat hier samen te vatten. Mij gaat het om een gevoel van verbondenheid. Verbonden met de schepping en de Schepper, al zal Dar-

win ook wel gelijk hebben. Verbonden met medemensen met wie je een geloofsgemeenschap mag vormen. Een gemeenschappelijke herkenning van iets wat je 'geloof' zou kunnen noemen; ergens een vertrouwen vandaan halen dat het wel goed zal komen. Dat we er als mensen mogen zijn, volstrekt onbetekenende wezens in een oneindigheid van tijd en ruimte. Stofjes in de eeuwigheid, die toch het gevoel kunnen hebben van gekend te zijn. Het is fijn dat je er bent. Er is Iemand die ons heeft gewild. Kan ik dat bewijzen? Weet ik dat zeker? Absoluut niet. Ik voel het af en toe zo. Ik voel me verbonden met mensen die dat herkennen. Ik geloof dat het een bijna universele ervaring is. Ongeneeslijk religieus zou je kunnen zeggen. Dan maakt de godsdienstige traditie eigenlijk niet uit: of je nu jood, christen of islamiet bent. Of iets heel anders. Het is een algemeen menselijk gevoel dat je kunt hebben, dat je je zelf kunt toestaan en dat je dan religieus duidt. De godsdienst die je 'kiest', is een vorm van inkleding. Als ik in India was geboren, was ik vast brahmaan geworden en voerde ik prachtige offers uit. Maar de Heer heeft mij in Nederland geboren laten worden, in een vrijzinnig protestantse wereld. En laat die oude jas me nu heel goed passen! Het is een heerlijke jas, al is er van alles mis mee. Maar hij zit me lekker. En ik beveel hem anderen graag aan. Daarom voor mij geen uitstapjes naar de monastieke of liturgische traditie van de Romana, ook niet naar allerlei godsdiensten uit het Oosten. Principieel allemaal even waardevol, maar ik heb er geen enkele behoefte aan. Geef mij maar dat oude, vertrouwde christendom met die aloude bijbel. Die heeft me nog genoeg te zeggen. Niet dat het allemaal waar is. Zeker niet. Maar het zijn wel verhalen die te denken geven. Die tweeduizend jaar lang mensen gevormd hebben.

Als ik eigenwijs en eerlijk ben, denk ik soms bij allerlei nieuwe modes en gedachten binnen ons kerkgenootschap: waarom eigenlijk? Die christelijke traditie is toch mooi genoeg? Overdenk die wat dieper. Meer heeft een mens toch niet nodig? Nogmaals: ik weet niets zeker, maar ik weet wel dat ik iets heb met dit verhaal.

Daarmee heb ik, zo zeg ik vaak gekscherend, het mooiste beroep dat je maar kunt bedenken: ik word betaald om te praten over iets waar niemand wat van af weet en ik zelf ook niet!

Uit liefde wil ik leven

Christiane Berkvens-Stevelinck

Laat ik meteen met de kerkdeur in huis vallen: ik heb een hekel aan het woord 'geloof'. Het is me tegelijkertijd te vaag en te strak. Ik kan wel geloven dat het morgen mooi weer zal zijn, maar dat moet nog blijken. Dat is me te vaag. Ik zou ook kunnen geloven in de traditionele christelijke geloofsbelijdenis, een aaneenschakeling van dogma's die door de eeuwen heen ontelbare christenen heeft geïnspireerd en houvast heeft gegeven maar waar ik, met alle respect, afstand van heb genomen. Dat is mij te strak.

Dat geldt overigens voor elke geloofsbelijdenis, ook voor de nieuwe remonstrantse geloofsbelijdenis uit 2006. Een prachtige, moderne tekst die niets oplegt maar juist nodigt tot gedachtewisseling, maar niettemin uitgaat van de traditionele christelijke dogma's.

Mooi is dat, een dominee die niet gelooft! Wees gerust, het is minder erg dan het lijkt.

Als Franstalige kom ik uit een Romaanse en Romeinse traditie, waarin niet wordt gesproken over *geloof* maar over *foi*. We hebben geen *geloofsbelijdenis* maar een *confession de foi*. Dit is geen subtiel woordenspel, geen theologische spelerei maar een wezenlijk verschil. Het woord 'foi' komt